

אתגר הוראת השואה בכיתות רב-תרבותיות

מאת ד"ר דורון אברהם

**"התרשמתי מאוד מן האיכות
וההיקף של אירוע זה.
אני מתכנן להמשיך
את עבודתי כמחנך בנושא
השואה גם במשרתי החדשה,
דיקן הפקולטה למדעי החברה
באוניברסיטת גדנסק"
מירוסלב פאטאלון, פולין**

בצד העקרונות המסבירים את נחיצות העיסוק בנושא השואה בכיתות רב-תרבותיות, יש גם מתודולוגיות המאפשרות לקרב את התלמידים לנושא ולעורר בהם אמפתיה כלפי מושאי הלימוד – אמפתיה הנחוצה לתהליך חינוכי יעיל. הוראת השואה באמצעות סיפורים אישיים ומפגשים עם ניצולי שואה עשויה לסייע בשינוי גישתם של התלמידים. גם התמקדות בסוגיות נבחרות שיש להן קשר אקטואלי לעולמו או לסביבתו של הלומד יכולות לעורר בו סקרנות ורצון להעמקת הידע.

הוראת השואה היא אפוא רלוונטית באשר היא. הבהרת העקרונות הפדגוגיים והמתודולוגיות השימושיות לקהלים מוגדרים הכרחית לקידום לימוד הנושא והקניית תובנות חדשות.

הכותב הוא מנהל מגמת אירופה בבית הספר המרכזי להוראת השואה.

ברי כי בעיה זו מציבה אתגר לבית הספר המרכזי להוראת השואה בכלל ולמגמת אירופה המכשירה מורים אירופים בפרט. בכינוס המורים הבין-לאומי שערך יד ושם בחודש יולי הוקדש יום שלם לסוגיה, ולמשתתפים ממדינות שונות ניתנה ההזדמנות ללמוד על בעיות ופתרונות אפשריים. כפי שעלה בדיונים בכינוס ועל פי הניסיון המצטבר ביד ושם, נראה שהדרכים להתמודדות עם הבעיה נמצאות בסדרת העקרונות החינוכיים המסייעים לצוות המקצועי של בית הספר בעבודתו. ההנחה הבסיסית שהשואה היא אירוע היסטורי בעל משמעות ערכית אוניברסלית החורגת מעבר למקום, לזמן ולנפשות הפועלות

■ **בשנים האחרונות מנסה בית הספר המרכזי להוראת השואה ביד ושם להתמודד עם סוגיה חדשה למדי – הוראת הנושא בכיתות רב-תרבותיות או רב-אתניות.** אמנם הקושי הכרוך בהוראה בכיתות אלו התברר כבר בעשור הקודם, אבל התרחבות הפעילות של בית הספר עם מורים ממדינות שונות, בראש ובראשונה מאירופה ובעיקר במסגרת תכנית ICHEIC (הוועדה הבין-לאומית לתביעות ביטוח מתקופת השואה) מאז 2005, חידדה את הבעיה באופן שחייב התייחסות מיוחדת אליה. מורים אירופים שהשתתפו בסמינרים ביד ושם סיפרו על הקושי שלהם בהוראת נושא השואה בכיתות הטרוגניות של תלמידים בני

■ משתתפי הכינוס מתאספים לקבוצת דיון בשפה הרוסית, בהדרכתה של נועה סיגל (משמאל).

מקנה חשיבות ללימוד הנושא באשר הוא. קיצוניות של האירוע הוכיחה עד כמה הרסנית ורצחנית יכולה להיות שנאת האחר. ואף כי האידיאולוגיה הנאצית ראתה ביהודים אויבים מסוכנים במיוחד, הרי שבין קרבנותיה היו גם "בלתי ראויים" אחרים מבחינה גזעית שהנאצים שללו מהם את זכות הקיום. לימוד נושא השואה במערכות החינוך, במיוחד במדינות שחיים בהן מיעוטים אתניים, תרבותיים, דתיים ולאומיים, יעמיק את ההבנה שיש לכוון חברה פתוחה המסוגלת לשלב בתוכה באופן שוויוני את האחר לא רק במשמעות של השוויון הפורמלי, אלא גם כדי להעשיר את עצמה. עם זאת הוראת השואה אינה רק אמצעי. היא כוללת היכרות עם אחד הפרקים המעצבים של ההיסטוריה המודרנית, ויש בה כדי לחשוף את יסודות הסדר האירופי והגלובלי הבתר-מלחמתי, לרבות הלכי רוח, תנועות פוליטיות וארגונים בין-לאומיים שיש להם חשיבות והשפעה כוללת גם היום.

מהגרים. בעוד לתלמידים האירופים המקומיים העיסוק בשואה ובמלחמת העולם השנייה הוא חלק מהוראת ההיסטוריה הלאומית או האירופית הכללית יותר, הרי שלתלמידים ממוצא טורקי, מרוקני, וייטנאמי, סיני, אפגני או הודי המתגוררים באירופה קשה לגלות עניין בנושא. בעיניהם אין לשואה חשיבות כלשהי הן מבחינת העבר שהם "שייכים" לו הן לנוכח הקשיים שאתם הם מתמודדים בהווה. לא אחת דיווחו מורים כי עצם הניסיון לדון עם התלמידים על הגזענות בתקופת השואה עורר הסתייגויות, שכן חלק מהם טענו שמוטב לדון באפליה מסוג זה על רקע ההגירה מאירופה ושנאת הזרים הקיימת בה בימינו. קושי כזה, אם כי במידה פחותה, קיים גם בארצות הברית ובמדינות הגירה אחרות. לפיכך מורים אירופים תוהים לעתים אם אכן יש נחיצות היסטורית וצידוק פדגוגי ללמד את השואה לתלמידים אלו, ואם כן – כיצד.

הכינוס הארצי השלישי למורים: 6-8 ביולי 2009

ב-6-8 ביולי 2009 ייערך ביד ושם הכינוס הארצי השלישי למורים בכותרת "בין שבר להמשכיות – הוראת השואה תחת הציוני" לזכור את העבר, לחיות את ההווה, להאמין בעתיד". הכינוס יתמקד בהוראת השואה היום ויעסוק ביצירה ובמחשבה אחרי אושוויץ – פילוסופיה, מחשבת ישראל, ספרות, אמנויות ופוליטיקה לנוכח משבר השואה.

ציבור המורים והמחנכים וכל העוסקים בחינוך מוזמנים להשתתף בכינוס.
למידע נוסף: 02-6443647
teachers@yadvashem.org.il